

มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้เว็บไซต์เฟซบุ๊ก

Legal Measures for Protecting Juveniles from Using Facebook

อัศรเดช มณีภาค¹ และ คณาธิป ทองรวีวงศ์²

Akadach Maneepark¹ and Kanathip Thongraweewong²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดจากการใช้เว็บไซต์เฟซบุ๊กของเด็กและเยาวชน 2) ศึกษาปัญหาการปรับใช้กฎหมายทั้งของไทยและต่างประเทศ 3) เสนอแนะแนวทางปรับปรุงกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยนี้ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ในส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณนั้น ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือประชากรในจังหวัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมี 2 กลุ่มดังนี้ กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้เกี่ยวข้อง 10 ราย กลุ่มตัวอย่างสำหรับแบบสอบถามประกอบด้วยนักเรียนและนักศึกษา 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง แบบสอบถาม ลักษณะคำถามปลายปิด และคำถามปลายเปิด สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากข้อมูลจากแบบสอบถาม ใช้ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาที่สำคัญคือการเฝ้าติดตามคุกคามและการเผยแพร่ข้อมูลที่กระทบความเป็นส่วนตัวของเด็กและเยาวชนทางเว็บไซต์เฟซบุ๊ก ผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่าในระบบกฎหมายไทยปัจจุบันไม่มีกฎหมายใดบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกรบกวนสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของเด็กและเยาวชนจากการใช้เว็บไซต์เฟซบุ๊กได้เป็นการเฉพาะ ผลการวิจัยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศพบว่า สหรัฐอเมริกา มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องอันสามารถนำมาปรับใช้ได้ สำหรับในระบบกฎหมายไทยนั้นพบว่า ในระบบกฎหมายไทยปัจจุบันมีกฎหมายหลายฉบับที่อาจนำมาปรับใช้เพื่อการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนจากการใช้เว็บไซต์เฟซบุ๊ก แต่กฎหมายดังกล่าวยังมีปัญหาในเชิงเนื้อหา องค์ประกอบ หลายประการ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาลักษณะการบัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่และปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่มีอยู่เดิมเพื่อให้กฎหมายมีความเหมาะสมกับการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของเด็กและเยาวชนต่อไป

คำสำคัญ: กฎหมาย สิทธิส่วนบุคคล เด็กและเยาวชน เฟซบุ๊ก

¹สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

²สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Abstract

The objectives of this research are 1) to study problems arising from the use of facebook by juveniles 2) to study the problems relating to the application of laws. This research consists of quality and quantity method. As for the quantity method, population is people in Bangkok. Sampling consist of two groups sampling for indept interview which comprises 10 officials sampling for questionnaire comprises 400 students. Research tools are structured interview for indept-interview Questionnaire which consists of Close Ended Question and Open Ended Question. These tools are built according to related concept, theory and objective of this researches. Regarding data analysis for quantitative research, statistical method such as percentage, mean and standard deviation were used. As for quantitative research, content analysis of the related laws were applied.

The research found that, according to quantitative method, major problems in using facebook are cyber-stalking and disseminating of data which affects juvenile's privacy. As for qualitative method, the research found that, by comparative analysis, that foreign laws such as United State has laws to apply for protecting the privacy of juveniles. As for Thai legal system, this research found that there are currently various laws which can be applied to the case of invasion of privacy from the use of social network sites, namely; Thai constitution, criminal code, civil and commercial code, and computer crimes act, and several specific acts aiming at the protection of juvenile. Nevertheless, this research indicated that the problems of content, element, and scope of such laws make them inappropriate to be applied to the protect the privacy of juveniles who use Facebook website. Consequently, the research proposes suggestions such as enacting a specific laws and amending the existing laws in order to protect the right of privacy of juveniles who use Facebook website.

Keywords: Law, privacy, juvenile, facebook

บทนำ

เว็บไซต์เฟสบุ๊กเป็นเว็บไซต์เครือข่ายสังคมที่การใช้งานแพร่หลายในกลุ่มเด็กและเยาวชนโดยทั่วไป อย่างไรก็ตามเว็บไซต์เครือข่ายสังคมเฟสบุ๊กก่อให้เกิดปัญหาการล่วงละเมิดสิทธิของเด็กและเยาวชน ในประเด็นต่างๆ หลายประเด็น เช่น

การละเมิดสิทธิโดยการติดตามคุกคาม (Stalking) จากการใช้เว็บไซต์เฟสบุ๊ก เช่น การติดตามพูดคุย ส่งข้อความ โดยที่ผู้รับข้อมูลไม่ประสงค์จะติดต่อหรือรับข้อมูลด้วย การนำข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กและเยาวชนในเว็บไซต์เฟสบุ๊กไปแสวงหาประโยชน์ โดยมีชอบ นอกจากนั้นการติดต่อสื่อสารทางเว็บไซต์เฟสบุ๊ก ยังอาจก่อให้เกิดการติดตามในชีวิตจริง เช่น เผด็จการ พบปะ อันจะนำมาสู่ปัญหาอื่นๆ เช่น ปัญหาการคุกคามทางเพศต่อเด็กและเยาวชน เป็นต้น

การเข้าถึงและเผยแพร่ข้อมูลลามกอนาจารจากเว็บไซต์เฟสบุ๊ก เนื่องจากการนำข้อมูลลามกอนาจารลักษณะต่างๆ เช่น ภาพ ข้อความ คลิปวิดีโอ เข้ามาเผยแพร่ในโปรแกรมเฟสบุ๊กโดยเด็กและเยาวชนเองเป็นผู้เผยแพร่ หรือในกรณีที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้เข้าถึงและรับรู้ข้อมูลดังกล่าวผ่านทางโปรแกรมเฟสบุ๊ก รวมทั้งการนำข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กและเยาวชนไปใช้ โดยมีชอบ

จากสภาพปัญหาการละเมิดสิทธิของเด็กและเยาวชน ที่เกิดขึ้นจากการใช้เว็บไซต์เฟสบุ๊กดังกล่าว จึงนำไปสู่คำถามทางกฎหมายว่า กฎหมายไทยที่มีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนั้น สามารถนำมาปรับใช้เพื่อคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้เพียงไร กฎหมายที่มีอยู่นั้นเหมาะสมและเพียงพอหรือไม่ในการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้เว็บไซต์เฟสบุ๊กของเด็กและเยาวชน
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาในการปรับใช้กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองเด็กและเยาวชน จากการใช้เว็บไซต์เฟสบุ๊ก โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ (Output) ในการกำหนดมาตรการและแนวทางปรับปรุงแก้ไขกฎหมายไทยให้มีความครอบคลุมและเหมาะสม เพื่อการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน จากการใช้เว็บไซต์เฟสบุ๊ก

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและตัวอย่าง ได้แก่ เด็กและเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายจำนวน 6 คน และ นักวิชาการและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องจำนวน 4 คน สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ จะศึกษากฎหมายไทยและสหรัฐอเมริกาที่เกี่ยวข้อง

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น คือ กฎหมายไทยเกี่ยวกับการใช้เว็บไซต์เฟสบุ๊กที่มีผลบังคับใช้ปัจจุบัน
2. ตัวแปรตาม คือ ความเหมาะสมและเพียงพอของกฎหมายดังกล่าวในการปรับใช้เพื่อคุ้มครองเด็กและเยาวชน

สมมติฐานของการวิจัย

1. การคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการเฝ้าติดตามคุกคาม (Stalking) จากเว็บไซต์เฟสบุ๊ก (Facebook) นั้นกระจัดกระจายตามกฎหมายฉบับต่างๆ ซึ่งกฎหมายไทยที่มีผลบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน ไม่เหมาะสมและเพียงพอในการปรับ

ใช้เพื่อคุ้มครองและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนที่ถูกเฝ้าติดตามคุกคาม ที่เชื่อมโยงมากับเว็บไซต์เฟสบุ๊ก

2. การคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการเข้าถึงและการเผยแพร่ข้อมูลลามกอนาจารทางเว็บไซต์เฟสบุ๊ก นั้นกระจัดกระจายตามกฎหมายฉบับต่างๆ ซึ่งกฎหมายไทยที่มีผลบังคับใช้อยู่ในปัจจุบันไม่เหมาะสมและเพียงพอในการปรับใช้เพื่อคุ้มครองและแก้ไขปัญหาการเข้าถึงข้อมูลลามกอนาจารทางเว็บไซต์เฟสบุ๊ก

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ รวมทั้งใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมายจำนวน 10 ราย นอกจากนี้ยังใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยการใช้แบบสอบถามกลุ่มประชากรตัวอย่างซึ่งเป็นเด็กและเยาวชน จำนวน 400 คน

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกได้ 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิจัยด้านข้อเท็จจริงและพฤติกรรม

ผลการวิจัยส่วนนี้สืบเนื่องมาจากการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

1. ผลการวิจัยจากแบบสอบถาม

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามพบว่า สภาพปัญหาที่สำคัญอันเกี่ยวเนื่องกับการใช้เว็บไซต์เครือข่ายสังคมเฟสบุ๊กของเด็กและเยาวชนประกอบด้วยปัญหาหลักสอง

ด้านคือ การถูกเฝ้าติดตามคุกคามจากการใช้เว็บไซต์เฟสบุ๊ก และปัญหาเกี่ยวกับการเผยแพร่ข้อมูลลามกอนาจารจากเว็บไซต์เฟสบุ๊ก ทั้งนี้ จากแบบสอบถามพบว่า ปัญหาการถูกเฝ้าติดตามคุกคามจากการใช้เว็บไซต์เฟสบุ๊ก อยู่ในระดับความรุนแรงมาก ($\bar{X} = 4.14$, $SD=0.534$) สำหรับปัญหาด้านการเข้าถึงและเผยแพร่ข้อมูลลามกอนาจารจากเว็บไซต์เฟสบุ๊ก อยู่ในระดับความรุนแรงมาก ($\bar{X} = 4.10$, $SD = 0.503$) หากจำแนกปัญหาทั้งสองด้านเป็นประเด็นย่อยๆ

1.2 ในกรณีปัญหาการถูกเฝ้าติดตาม

คุกคามจากการใช้เว็บไซต์เฟสบุ๊กนั้น พบว่าการติดตามพูดคุย การส่งข้อมูล โดยผู้รับข้อมูลไม่ประสงค์จะติดต่อหรือรับข้อมูลด้วย อยู่ในระดับความรุนแรงมาก ($\bar{X} = 4.20$, $SD = 0.727$) รองลงมาเป็น การนำเข้าข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กและเยาวชนในเว็บไซต์เฟสบุ๊กไปแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบอยู่ในระดับความรุนแรงมาก ($\bar{X} = 4.16$, $SD = 0.710$) และการก่อกวน เฝ้าดักกรอ พบปะ อันนำมาสู่ปัญหาอื่น เช่น ปัญหาการคุกคามทางเพศต่อเด็กและเยาวชน อยู่ในระดับความรุนแรงมาก ($\bar{X} = 4.09$, $SD = 0.662$) ตามลำดับ

1.3 ในกรณีปัญหาเกี่ยวกับข้อมูล

ลามกอนาจารนั้น พบว่า ปัญหาการที่เด็กและเยาวชนสามารถเข้าถึงและรับรู้ข้อมูล ลามกอนาจารลักษณะต่างๆ ผ่านเฟสบุ๊ก อยู่ในระดับความรุนแรงมาก ($\bar{X} = 4.17$, $SD = 0.732$) นอกจากนี้ สำหรับการที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้เผยแพร่ ข้อมูลลามกอนาจารลักษณะต่างๆ เช่น ภาพ ข้อความ คลิปวิดีโอ เข้ามาเผยแพร่ในเฟสบุ๊ก นั้นอยู่ในระดับความรุนแรงมาก ($\bar{X} = 4.10$, $SD=0.647$) สำหรับการนำเข้าข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กและเยาวชนไปใช้โดยมิชอบเพื่อวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับการลามกอนาจาร พบว่าอยู่ในระดับความรุนแรงมาก ($\bar{X} = 4.03$, $SD=0.792$)

สำหรับประเด็นเกี่ยวกับระดับความรู้ความเข้าใจในมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้เว็บไซต์เฟสบุ๊ก นั้นพบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้เว็บไซต์เฟสบุ๊ก อยู่ในระดับความรู้ความเข้าใจน้อย ($\bar{X} = 2.34$, $SD = 0.659$)

2. ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ภาครัฐซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง พบว่า สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นทางเว็บไซต์เฟสบุ๊กนั้น มีดังต่อไปนี้

2.1 การติดตาม พุดคุย ส่งข้อความ โดยที่ผู้รับข้อมูลไม่ประสงค์จะติดต่อหรือรับข้อมูลด้วย ซึ่งเป็นการรบกวนความเป็นอยู่ส่วนตัวของเด็กและเยาวชน ทำให้ผู้ถูกเฝ้าติดตามคุกคามมีความกลัวว่าจะได้รับอันตรายหรืออยู่ในความหวาดกลัว

2.2 การนำข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กและเยาวชนในเว็บไซต์เฟสบุ๊กไปแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ เพื่อวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับการลามกอนาจาร เป็นการรบกวนหรือเจตนาคุกคามสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของเด็กและเยาวชนจากการใช้เว็บไซต์เฟสบุ๊ก

2.3 การสื่อสารผ่านเว็บไซต์เฟสบุ๊ก เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าใช้เผยแพร่ข้อมูลได้ง่าย เช่น ข้อมูลส่วนตัว บทความ รูปภาพ การแสดงความคิดเห็น พฤติกรรมการนำเรื่องราวและข้อมูลต่างๆ มาเผยแพร่ในโปรแกรมเฟสบุ๊กนั้น สามารถแพร่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ซึ่งนำไปสู่การคุกคามเชิงกายภาพต่อไป

นอกจากสภาพปัญหาแล้ว ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกยังชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของปัญหาที่เกิดจากการคุกคามทางเว็บไซต์เฟสบุ๊กต่อเด็กและเยาวชน สองประการหลักคือ

1. ผลกระทบต่อการเรียนรู้และพัฒนาการในด้านความคิด การตัดสินใจ เจตคติ การกระทำ และการแสดงออกของพฤติกรรมในด้านต่างๆ ของเด็กและเยาวชน

2. ผลกระทบด้านจิตใจ อันจะส่งผลให้เกิดอาการหวาดระแวง ซึมเศร้า หดหู่ ไปจนถึงอาจนำไปสู่การฆ่าตัวตายในที่สุด

3. ผลกระทบต่อความเสียหายต่อทรัพย์สินและชื่อเสียงจากการนำข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กและเยาวชนในเว็บไซต์เฟสบุ๊กไปเผยแพร่หรือการนำไปแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

ส่วนที่ 2 ผลการวิจัยด้านเนื้อหาและการปรับใช้กฎหมาย

ผลการวิจัยส่วนนี้ได้มาจากการวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิเคราะห์เนื้อหาของเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Content analysis) ซึ่งพบว่า ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศต้นกำเนิดของเว็บไซต์เฟสบุ๊ก นั้นเป็นประเทศที่มีมาตรการทางกฎหมายหลายประเภทที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้เว็บไซต์เฟสบุ๊ก เช่น กฎหมายคุ้มครองเด็กออนไลน์ (Child Online Protection Act หรือ COPA) กฎหมายคุ้มครองความเป็นอยู่ส่วนตัวของเด็กออนไลน์ (Children's Online Privacy Protection Act หรือ COPPA) (Lauren Matecki, 2010: 56) กฎหมายคุ้มครองเด็กจากอินเทอร์เน็ต (Children's Internet Protection Act หรือ CIPA) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกฎหมายกำหนดความผิดฐานเฝ้าติดตามคุกคาม (Stalking laws) เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายไทยแล้วพบว่า แม้ในระบบกฎหมายไทยปัจจุบันมีกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องอันอาจนำมาปรับใช้เพื่อการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนจากการใช้เว็บไซต์เฟสบุ๊ก เช่น ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ รวมทั้ง

พระราชบัญญัติเฉพาะหลายฉบับเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็ก แต่กฎหมายดังกล่าวยังมีปัญหาในเชิงเนื้อหา องค์ประกอบ หลายประการที่ทำให้ไม่สามารถปรับใช้เพื่อการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้เว็บไซต์เฟสบุ๊ค ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่กำหนดความผิดฐานเฝ้าติดตามคุกคาม (Stalking) อีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

1. งานวิจัยนี้พบว่า ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการบัญญัติกฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับการใช้งานอินเทอร์เน็ต ซึ่งครอบคลุมการใช้งานเว็บไซต์ เฟสบุ๊ค ด้วย กฎหมายกลุ่มนี้ประกอบด้วยกฎหมายหลายฉบับ เช่น กฎหมายคุ้มครองเด็กออนไลน์ (Child Online Protection Act หรือ COPA) อย่างไรก็ตามศาลตัดสินว่ากฎหมายนี้ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เนื่องจากกระทบสิทธิและเสรีภาพในการพูด การแสดงความคิดเห็น สำหรับกฎหมายที่มีหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กคือ กฎหมายคุ้มครองความเป็นอยู่ส่วนตัวของเด็กออนไลน์ (Children's Online Privacy Protection Act หรือ COPPA) ซึ่งให้สิทธิแก่ผู้ปกครองในการควบคุม ข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กทางอินเทอร์เน็ต โดยกำหนดว่าผู้ให้บริการเว็บไซต์จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองก่อนการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลของเด็ก กล่าวคือ ผู้ให้บริการเว็บไซต์ที่จะเก็บข้อมูลหรือใช้ข้อมูลของเด็กจะต้องแจ้งไปยังผู้ปกครองว่าจะทำการดังกล่าว อย่างไรก็ตามกฎหมายนี้ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับการที่เด็กให้ข้อมูลเท็จด้านอายุ (Age falsification) เพื่อสมัครใช้งานเว็บไซต์ต่างๆ นอกจากนี้ยังมีกฎหมายคุ้มครองเด็กจากอินเทอร์เน็ต (Children's Internet Protection Act หรือ CIPA) ซึ่งกำหนดให้ห้องสมุดสาธารณะและโรงเรียนที่

ให้บริการคอมพิวเตอร์ ใช้มาตรการกั้นกรองการเข้าถึง (Filtering access) ข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีลักษณะลามกหรืออาจเป็นอันตรายต่อผู้เยาว์ โดยกำหนดให้ใช้เทคโนโลยีในการกั้นกรองและป้องกันการเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์ดังกล่าว

2. จากการศึกษากฎหมายระหว่างประเทศพบว่า อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child = CRC) เป็นกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งมีหลักการสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็ก อนุสัญญานี้มีประเทศต่างๆ เข้าเป็นภาคีรวมทั้งประเทศไทยซึ่งเข้าเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญานี้เมื่อปี ค.ศ. 1992 (พ.ศ. 2535) หลักการสำคัญของอนุสัญญาดังกล่าวที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของเด็กปรากฏในข้อ 16 กล่าวคือ “1.เด็กจะไม่ถูกแทรกแซงโดยพลการ หรือโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายในความเป็นส่วนตัว ครอบครัว บ้าน หรือหนังสือโต้ตอบ รวมทั้งจะไม่ถูกกระทำโดยมิชอบต่อเกียรติ และชื่อเสียง 2. เด็กมีสิทธิได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายจากการแทรกแซง หรือการกระทำดังกล่าว” ทั้งนี้ประเทศไทยมีพันธกรณีต้องดำเนินการบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองเด็กจากกรณีดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากข้อ 19 ของอนุสัญญาที่วางหลักว่า “รัฐภาคีจะดำเนินการที่เหมาะสมทั้งปวง ด้านนิติบัญญัติ บริหาร สังคมและการศึกษาในอันที่จะคุ้มครองเด็กจากรูปแบบทั้งปวงของความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ การทำร้ายหรือการกระทำอันมิชอบ การปฏิบัติที่ผิดหรือการแสวงประโยชน์”

3. เมื่อพิจารณามาตรการทางกฎหมายของไทยพบว่า ไทยมีพระราชบัญญัติหลายฉบับที่มุ่งคุ้มครองเด็กอันสอดคล้องกับอนุสัญญาระหว่างประเทศ เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2550 พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน

และครอบครัว พ.ศ.2553 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกับหลักการตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาแล้ว พบว่ากฎหมายดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมการคุ้มครองเด็กจากพฤติกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารข้อมูลทางเว็บไซต์เฟสบุ๊กและส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน เช่น การเฝ้าติดตามคุกคาม การเผยแพร่เนื้อหาข้อมูลที่ไม่เหมาะสมทางเว็บไซต์เฟสบุ๊ก การละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กที่เผยแพร่ทางเว็บไซต์เฟสบุ๊กกรณีเหล่านี้ ไม่มีกฎหมายเฉพาะที่กำหนดหลักคุ้มครองไว้ดังเช่นกฎหมายสหรัฐอเมริกา

สำหรับ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 นั้นพบว่า ซึ่งมีองค์ประกอบความผิดที่อาจนำมาปรับใช้เพื่อคุ้มครองเด็กจากการใช้เว็บไซต์เฟสบุ๊กได้ กล่าวคือองค์ประกอบความผิด “การกระทำด้วยประการใดอันเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากเด็ก” (มาตรา 26 (5)) โดยมีบทลงโทษ จำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 78) บทบัญญัติดังกล่าวอาจนำมาปรับใช้กับกรณีการนำข้อมูลของเด็กไปแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบทางเว็บไซต์เฟสบุ๊ก อย่างไรก็ตามยังไม่ครอบคลุมพฤติกรรมอีกหลายประการ เช่น การติดตามคุกคามเด็กและเยาวชน การเผยแพร่ข้อมูลลามกซึ่งเด็กและเยาวชนสามารถเข้าถึง พฤติกรรมเหล่านี้มีได้มีลักษณะของการ “แสวงหาประโยชน์” จากเด็ก จึงไม่อาจปรับใช้บทบัญญัติดังกล่าวเพื่อลงโทษได้

ในกรณีพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 นั้นมีหลักการกำหนดโทษสำหรับการเผยแพร่ข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ไม่เหมาะสมบางประการเช่น ข้อมูลลามก (คณาธิป ทองรวีวงศ์, 2552:27) ซึ่งหลักกฎหมายนี้อาจเทียบเคียงได้กับกฎหมาย

ลายลักษณ์อักษรของสหรัฐอเมริกา และอาจนำมาปรับใช้เพื่อการคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้ เพียงแต่พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ มิได้แยกการคุ้มครองเด็กออกเป็นการเฉพาะดังเช่นกฎหมายเฉพาะของสหรัฐอเมริกา

4. ในส่วนของกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวนั้น พบว่าในสหรัฐอเมริกามีกฎหมาย COPPA ซึ่งกำหนดว่าผู้ให้บริการเว็บไซต์จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง (parental consent) ก่อนการเก็บรวบรวม ใช้และเปิดเผยข้อมูลของเด็กซึ่งมีอายุไม่เกิน 13 ปี กฎหมายฉบับนี้ครอบคลุมกรณีเว็บไซต์เครือข่ายสังคมด้วย (Joshua Warmun, 2000: 36, Lauren A. Matecki, 2010: 173) คณะกรรมาธิการ FTC เป็นผู้บังคับใช้กฎหมายนี้ โดยพบว่ามิดดีสสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวกับผู้ให้บริการเว็บไซต์เครือข่ายสังคมที่ฝ่าฝืนหลักกฎหมายดังกล่าว เช่นคดี Xanga และ Imbee.com อย่างไรก็ตามพบว่า กฎหมาย COPPA ยังมีปัญหาอีกหลายประการ เช่น มุ่งคุ้มครองเฉพาะเด็ก กล่าวคือบุคคลที่อายุไม่เกิน 13 ปีเท่านั้น (Andrew Hotaling, 2008: 95) เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมาย COPPA ของสหรัฐอเมริกาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่ากฎหมายเฉพาะของไทยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กดังกล่าวนั้น แม้ว่ามีหลักบางประการที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของเด็กแต่มิได้มีหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในบริบทของการใช้งานเว็บไซต์เครือข่ายสังคม กล่าวคือ ไม่มีหลักการห้ามผู้ให้บริการเว็บไซต์เครือข่ายสังคมเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเด็กโดยปราศจากความยินยอมของผู้ปกครองดังเช่นกฎหมายของสหรัฐอเมริกา (คณาธิป ทองรวีวงศ์, 2555: 42-49)

5. สำหรับการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการถูกเฝ้าติดตามคุกคาม (Stalking) ทางเว็บไซต์เฟสบุ๊คนั้น งานวิจัยนี้พบว่า ประเทศสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการเฝ้าติดตามคุกคามทางอินเทอร์เน็ต (Cyber-stalking) ที่สามารถนำมาปรับใช้กับพฤติกรรมการเฝ้าติดตามคุกคามทางเว็บไซต์เฟสบุ๊ค (Sheridan Lorraine, Davies Graham, 2001: 154, Dawn A. Morville, 1993: 75) อย่างไรก็ตาม ในระบบกฎหมายไทยปัจจุบันไม่มีกฎหมายบัญญัติ การเฝ้าติดตามคุกคามไว้เป็นความผิดโดยเฉพาะ จากการศึกษาระมวลกฎหมายอาญาของไทยพบว่า มีมาตราที่เกี่ยวข้องอันสามารถนำมาปรับใช้กับกรณีการเฝ้าติดตามคุกคามเด็กทางเว็บไซต์เฟสบุ๊คได้ เช่น มาตรา 309 310 392 397 อย่างไรก็ตามพบว่า กฎหมายดังกล่าวมีข้อจำกัดในการปรับใช้กับกรณีการเฝ้าติดตามคุกคามทางเว็บไซต์เฟสบุ๊คหลายประการ เช่น มาตรา 309 นั้น มีข้อจำกัดที่สำคัญคือจะต้องเป็นการข่มขืนใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือจ่ายมอบสิ่งใด สำหรับกรณีมาตรา 310 นั้น พบว่าการกระทำอันจะเข้าองค์ประกอบมาตรานี้จะต้องเป็นการกระทำที่ทำให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพในร่างกาย เมื่อพิจารณาการเฝ้าติดตามคุกคามซึ่งผู้กระทำเพียงส่งข้อความรบกวนทางเว็บไซต์หรือเครือข่ายสังคมซึ่งเป็นการรบกวนจิตใจหรืออารมณ์แต่ไม่ได้ทำให้ผู้ถูกรบกวนปราศจากเสรีภาพ จึงยังไม่เข้าองค์ประกอบความผิดฐานนี้

6. สำหรับการปรับใช้ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 กับการติดต่อโดยมิได้เรียกร้องที่มีลักษณะการเฝ้าติดตามคุกคามเด็กและเยาวชนทางเว็บไซต์เฟสบุ๊คนั้น พบว่า พระราชบัญญัติฉบับนี้มีได้มีฐานความผิดเกี่ยวกับการเฝ้าติดตามคุกคามโดยเฉพาะมาตรา ที่เกี่ยวข้องและอาจนำมาปรับใช้ได้แก่ มาตรา 11 ซึ่งครอบคลุมทั้งการส่ง

ข้อมูลที่มีวัตถุประสงค์เชิงพาณิชย์และมิใช่วัตถุประสงค์เชิงพาณิชย์ แต่ทั้งนี้จะต้องขึ้นอยู่กับศาลในการตีความว่าการส่งข้อมูลที่เป็นการเฝ้าติดตามคุกคามนั้น จะเป็นการรบกวนการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยปกติสุขหรือไม่ เนื่องจากมาตรา 11 มิได้มีองค์ประกอบของการกระทำที่เป็นชุด (Series of action) ดังเช่นกฎหมายการเฝ้าติดตามคุกคามของสหรัฐอเมริกา (คณาธิป ทองรวีวงศ์, 2553:45) นอกจากนี้สำหรับการเฝ้าติดตามคุกคามที่มีลักษณะการกระทำโดยการส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จโดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่เด็กและเยาวชน อาจปรับใช้มาตรา 14 เพื่อลงโทษผู้กระทำได้ อย่างไรก็ตาม หากเป็นกรณีที่ผู้กระทำนำข้อมูลที่เป็นจริงอันน่าจะทำให้ผู้อื่นเสื่อมเสียชื่อเสียงมาเผยแพร่ซ้ำๆ อันเป็นการเฝ้าติดตามคุกคาม ก็ไม่อาจปรับใช้มาตรา 14 ได้เนื่องจากขาดองค์ประกอบ “ข้อมูลคอมพิวเตอร์ปลอมหรือเท็จ” ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังไม่สามารถปรับใช้คุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของเด็กจากพฤติกรรมการเฝ้าติดตามคุกคามทางเว็บไซต์เฟสบุ๊คได้อย่างครอบคลุม

7. สำหรับกรณีปัญหาภาพลามกเด็กและเยาวชนนั้นพบว่า มาตรา 14 และ 16 ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 สามารถนำมาปรับใช้ได้ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่ามาตราดังกล่าวมีปัญหาในการนำมาปรับใช้หลายประการ เช่น กรณีภาพซึ่งไม่ได้ปลอมหรือเท็จ แม้ว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงของเด็กและเยาวชนก็จะไม่อยู่ในขอบเขตของมาตรา 14(1) (คณาธิป ทองรวีวงศ์, 2552: 29) สำหรับกรณีมาตรา 14(4) มีปัญหาว่าภาพของบุคคลอื่นที่ถ่ายมาโดยไม่ได้รับความยินยอมไม่อาจถือว่าเป็นความผิดตามมาตรานี้ ถ้าไม่เข้าองค์ประกอบ “ประชาชนทั่วไปเข้าถึงได้” นอกจากนั้น หากภาพของเด็กที่ถ่ายมาโดยไม่ได้รับ

ความยินยอมนั้น มิได้มีลักษณะถึงขั้นลามกอนาจาร ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาแล้ว ก็ไม่อาจปรับใช้มาตรา 14(4) ได้ แม้ว่าภาพนั้นจะละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัวของเด็กก็ตาม นอกจากนี้ภาพของเด็กที่ได้ผ่านกระบวนการตัดต่อตัดแปลง ใดๆ ไม่เข้าองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 16 อีกด้วย

8. ในสหรัฐอเมริกามีการจัดทำ “ข้อตกลงร่วมระหว่างภาครัฐกับเว็บไซต์เฟสบุ๊ก” ซึ่งมุ่งคุ้มครองความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้งาน โดยจัดเป็นมาตรการเสริมนอกจากการใช้กฎหมายจารีตประเพณีและกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของสหรัฐอเมริกา รวมทั้งเป็นมาตรการเสริมมาตรการทางสัญญา กล่าวคือข้อตกลงการใช้งาน (Term of Use) ระหว่างเว็บไซต์เครือข่ายสังคมและผู้ใช้งาน ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการใช้งานเว็บไซต์เครือข่ายสังคมที่เป็นไปอย่างแพร่หลายและกว้างขวาง (Sander J.C., 2008: 54, Jane Coviello, 2008: 142) สำหรับในประเทศไทยนั้นแม้ว่าจะไม่มีการจัดทำข้อตกลงดังกล่าวระหว่างภาครัฐกับผู้ให้บริการเว็บไซต์เครือข่ายสังคม แต่ผลจากการที่สหรัฐอเมริกา มีการจัดทำข้อตกลงดังกล่าวกับผู้ให้บริการเว็บไซต์เครือข่ายสังคมที่มีผู้ใช้งานทั่วโลกเช่น เฟสบุ๊ก ย่อมส่งผลกระทบต่อผู้ใช้บริการในประเทศไทยด้วย เนื่องจากการที่เว็บไซต์เครือข่ายสังคมดังกล่าวต้องทำตามเงื่อนไขในข้อตกลงกับภาครัฐ ในการจัดให้มีมาตรการ เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้งาน ดังนั้นการปฏิบัติตามเงื่อนไขในข้อตกลงดังกล่าวจึงส่งผลต่อผู้ใช้บริการทั้งหมดด้วย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติ

1. เสนอให้ภาครัฐดำเนินโครงการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพข้อเท็จจริงและพฤติกรรมต่างๆ ในการคุกคามเด็กและเยาวชน
2. เสนอให้ภาครัฐดำเนินโครงการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. การให้ความรู้ความเข้าใจดังกล่าวควรมีกลุ่มเป้าหมายครอบคลุมเด็กและเยาวชน ตลอดจนผู้ปกครองด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยปัญหาดังกล่าวในมิติอื่นนอกจากกฎหมาย
2. ควรศึกษาประเมินผลกระทบในมิติทางเศรษฐกิจ ทางสังคม วัฒนธรรมประกอบด้วย

เอกสารอ้างอิง

- คณาธิป ทองรวีวงศ์. (2552). ศึกษาเปรียบเทียบพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 กับกฎหมายอาญารฐานหมิ่นประมาท ในกรณีการหมิ่นประมาททางอินเทอร์เน็ต. บทบัณฑิตย. เล่มที่ 65 ตอน 2 มิถุนายน 2552.
- _____. (2553). มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวจาก การถูกรบกวนด้วยจดหมายอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการพาณิชย์โดยผู้รับมิได้เรียกร้อง. บทบัณฑิตย. เล่มที่ 66 ตอนที่ 1 มีนาคม 2553.
- _____. (2553). รายงานการวิจัยมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว: ศึกษากรณีการรบกวนสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวจากการใช้เว็บไซต์เครือข่ายสังคม,วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย, ปีที่ 18 ฉบับที่ 1 พฤษภาคม 2555, 39-51.
- Andrew Hotaling. (2008). **Protecting Personally Identifiable Information on the Internet: Notice and Consent the Age of Behavioral Targeting**, 16Communication Law Conspectus.
- Dawn A. Morville. (1993). **Stalking laws: Are they Solutions for more problems ?**, 71 Washington University Law Quarterly 921
- Jane Coviello. (2008). **Internet Safety: Legislative Initiatives for our Protection**, New Jersey Law Magazine.
- Joshua Warmun. (2000). **Can COPPA Work? An Analysis of the Parental Consent Measures in the Children's Online Privacy Protection Act**, 11 Fordham Intellectual Property Media & Entertainment Law Journal, 189, 216
- Lauren A. Matecki. (2010). **Update: COPPA is Ineffective Legislation! Next Steps for Protecting Youth Privacy Rights in the Social Networking Era**, 5 Northwestern Journal of Law & Social Policy. 369
- Sander J.C. (2008). **Social Networking and Sexual Predators : The Case for Self-regulation**, 31 Hastings Communications and Entertainment Law Journal 173, Fall.
- Sheridan Lorraine, Davies Graham. (2001). **What is stalking ? The match between legislation and public perception**. Legal and Criminological Psychology, Vol 6(1)